

Ars Organi 53 (2005) június

A német nyelvű orgonás szaklap 2005. júniusi számának első cikke *Franciaország zene- és kultúrtörténetének kevésbé ismert területeiről és hangversenytermi orgonáiról* tudósít. Elsőként Cavaillé-Collnak 1878-ban a párizsi Trocadéro-palotába épített, nagyhírű hangszerét ismerteti, amely Franciaország első hangversenytermi orgonája volt. Bemutatja Cavaillé-Coll utolsó művét (IV/70, 3 redőnymű!) is, amelyet 1898-ban a legendák övezte titokzatos báró, Albert de l'Espée bidart-i kastélyába épített. A báró éjszakánként Wagner operáinak orgonaátiratait játszotta, amihez különleges hatásokra volt szüksége. Ezért Charles Mutinnel 1907-ben egy újabb hangszert készíttetett, amely a későbbi moziorgonák eszköztárát is felvonultatta (harangjátékok, dobok, de zongora és csembaló is megszólaltatható volt e hangszeren). A romantika korának zenéjében tapasztalható német-francia kölcsönhatás —erről a cikkben több példa is olvasható— nem jelentette a koncertorgonákról vallott nézetek azonosságát. Berlioz modern hangszerelésről írt értekezésének (*Traité d'instrumentation et d'orchestration*) két, XX. század eleji, német nyelvű kiadásában az orgonára vonatkozó függelékek (Charles-Marie Widor, 1904; Philipp Wolfrum, 1905) egymástól eltérő orgonaesztétikát tükröznek. Az utóbbi harminc évben Németországban is számos koncerttermi orgona épült. Ezzel kapcsolatban a szerző, Thomas Lipski, arra hívja fel a figyelmet, hogy 1800 óta közel 600 olyan zenemű született, amelyet (koncert)orgonára és szimfonikus zenekarra írtak. A cikkhez csatlakozik a *Musica Sacra* 1879-ben megjelent számának egyik rövid tudósítása, melyben egy angol koncerttermi orgonáról olvashatunk.

Wolfgang Plodek a *Bajor Alpok vidékének orgonáit* mutatja be a 70-es években készített feljegyzései alapján. E kevésbé ismert orgonatáj az elmúlt három évtized alatt jelentősen átalakult, sok hangszer egyszerűen eltűnt anélkül, hogy bármilyen dokumentáció készült volna róla.

A *stuttgarti vak orgonaépítőnek, Conrad Schottnak a hesseni örgróf, Moritz der Gelehrte részére írt két levelét* adja közre Gerhard Aumüller. A címzett motetták és zsoltárfeldolgozások szerzője, valamint az orgonák kiváló ismerője volt. Bár a reformáció kálvini ágát képviselte, már akkor, a XVII. század elején számos orgonát építtetett.

Fritz Reinboth írásában a fiatalon elhunyt, nagy tehetségű Liszt-tanítvány, Julius Reubke zeneszerző emléke előtt tiszteleg, valamint bemutatja az apa, Adolf Reubke egyik falusi orgonáját (Veltheim, 1857, II/17). Az avatókoncertet az alig 24 éves Julius adta, aki hallgatóságát játékaival —akkoriban elképzelhetetlen módon— „álló tapsra” ragadtatta. Liszt Ad nos-a mellett Mendelssohn B-dúr szonátáját, Bach a-moll és h-moll fúgáját adta elő, valamint két korálra improvizált.

Werner Rehkopf az eltérő hangolási módok könnyebb összehasonlíthatósága végett egy rövid összefoglalásban adja közre *a temperálások ábrázolására* vonatkozó javaslatait.

A *Szentpétervári Filharmónia nagytermének Walcker-orgonája* eredetileg a Szülészeti és Nőgyógyászati Intézet hangszere volt. 1903-ban Dmitrij Ott professzor azért építtetett egy hárommanuális, 47 regiszteres orgonát, mert hanghullámainak az emberi emésztésre gyakorolt hatását kívánta vizsgálni, valamint terápiás célokra akarta fordítani a szobákba telefonvezetéken eljuttatott orgonazenét. Az orgona 1931-ben került át a Filharmónia épületébe. Az 1972-es átépítést követően, a kilencvenes évek elejére a hangszer katasztrofális állapotba került. 1997-ben az orgona restaurálásáról döntöttek. A kivitelező Klais-orgonagyár Walcker korabeli építésmódját is figyelembe véve, a megmaradt 30 eredeti változat felhasználásával igyekezett az orgona egykori állapotát megközelíteni. Szentpétervár valaha legnagyobb Walcker-orgonáját a német kormány állíttatta helyre, tekintettel a két ország szoros kulturális kapcsolataira. (Szentpéterváron 1840 és 1917 között huszonhét Walcker-orgona épült.)

A „*Kis tanulmányok, beszámolók, tudósítások*” rovatból egyebek mellett arról értesülünk, hogy szülővárosában teret neveztek el Dom Bedosról. Az 1709-ben született, meghatározó jelentőségű orgonaépítőről, enciklopédia-íróról (L'art du facteur d'orgues) a dél-franciaországi Caux lakói nagyszabású ünnepség (kiállítások, előadások, ünnepi szentmise, koncert) keretében emlékeztek meg.

A Német Orgonaszakértők Egyesülete (VOD) 2004-ben Hamburgban tartotta éves ülését. A német orgonaépítéssel szereplőinek az utóbbi években komoly feladata, hogy elősegítsék a háború után épült orgonák iránti felelősség kialakítását a zenésztársadalomban. Ezt szolgálta konferenciájuk témaválasztása is: „Az orgonamozgalm fogadtatása” (*Die Rezeption der Orgelbewegung*).

Méhes Balázs

Praeconia I (2006/1), II (2007/1–2)

Új szakfolyóirattal gazdagodott a magyar liturgiatudomány a *Praeconia* révén. A liturgikus „hírharsona” az Exsultet, a húsvéti gyertya megáldása újabb megjelöléséről (*Praeconium paschale*, azaz húsvéti örömhírhirdetés) kapta nevét. Első száma 2006-ban jelent meg, de a kezdeményezés hosszú ideig megrekedtnek látszott. Az eredetileg a Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola által kiadott számot legföljebb a szerkesztők-szerzők tudták terjeszteni, az intézményi környezet a magyar egyházban időközben sokat változott, és az első szám megjelenésekor még szerveződési szakaszában lévő, de tulajdonképpeni kiadónak tekintett Magyar Liturgiatudományi Társaság sem jutott el —legalábbis egyelőre— a hivatalos megalakulásig. Azt, hogy a folyóirat második száma